

ASGARİ ÜCRET TESPİT KOMİSYONU 'FİİLEN' LAĞVEDİLMİŞTİR

Haziran Toplantıları Sonrası ve Kararın Cumhurbaşkanı'nca Açıklanması

Prof. Dr. Mesut Gülmez

Üç aya yaklaşan “uzun erken evresi” ile Türk-İş Genel Başkanı'nın Cumhurbaşkanı'nca kabul edilmesinden başlatılırsa iki hafta süren ve ÇSG Bakanlığı'nın yaptığı toplantı çağrısından başlatılırsa ancak ve yalnız iki güne sıkıştırılan, üstelik asgari ücret ve toplantı kararları almaksızın sona eren Ankara'daki “Haziran toplantıları evresi”nin ardından, 1 Temmuz'da İstanbul'da alınan ve Cumhurbaşkanı'nca açıklanan, aynı gün Resmî Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe giren asgari ücret kararı sürecinin *son evresi* ise, yalnızca bir gün sürdü!

İkinci toplantının yapıldığı ama yasal yetkili özne Komisyon'ca “günlük 215 lira ve 70 kuruş” olarak belirlenen kararın alınmadığı 30 Haziran akşam saatlerinde Türk-İş temsilcisi Nazmi Irgat'ın canlı yayında yaptığı açıklamalar, bu son evrenin, son evrenin hem bilinmezlik ve belirsizliklerle dolu olduğunu, hem de hukuksuzluklarla başlayıp hukuksuzluklarla son bulduğunu ortaya koyuyor.

1. Nazmi Irgat'ın 30 Haziran'daki Tarihsel Açıklamaları

Nazmi Irgat, 30 Haziran'daki “tarihsel” ikinci toplantı çıkışında yaptığı konuşmada,¹ yalnızca Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun Türk-İş'in ve işveren kanadı temsilcilerinin dile getirdikleri görüş, öneri ve istemleri ile ilgili son derece önemli açıklamalar yapmakla yetinmedi. Aynı zamanda, olası yeni hukuksuzluklardan duyduğu kaygıları belirtircesine, asgari ücret kurumunu da savundu.

Kanımcı, Irgat'ın geniş biçimde değinip irdeleneceğim açıklamalarında, Komisyon'un, ne asgari ücret tutarı ve ne de izleyen toplantı için herhangi bir karar almış olmasının –yani karar

¹ “Asgari Ücret Toplantısı Sona Erdi! Türk-İş Genel Sekreteri'nden Son Dakika Açıklaması”, <https://www.youtube.com/watch?v=-fKZjUBoJOg>, 30 Haziran 2022.

² Yönetmeliğin “Komisyonun Görev, Yetki ve Sorumluluğu” başlıklı 9. maddesi şöyledir:

“Komisyon ücretin belirlenmesinde konuyla ilgili bütün kamu kurum ve kuruluşları ve üniversiteler ile işbirliği

almadığının– altını çizmesi, ikinci toplantı ertesinde ortaya çıkan belirsizlik ve bilinmezlik durumunun ötesinde, Komisyon’un ve asgari ücret kurumun yasal varlığı yönlerinden “tarihsel” tanımına uygun bir değer taşımaktadır.

Aralık 2021’de başlayan “*başkalaşım ve fiili dönüşüm süreci*”nin “pik noktası”na ulaştığını açıkça ortaya koyan bu açıklamaların, video kaydı olarak internet ortamında yayınlanmış olmasının ise, ayrıksı bir önemi vardır.

Baştan belirtmeden geçemeyeceğim:

Nazmi Irgat’ın çok sayıda gazetecinin karşısında yaptığı açıklamalar ve sorulara verdiği yanıtların, 2022’nin ikinci yarısında uygulanacak asgari ücret sürecinin henüz “kesin karar” ile sonuçlanmadığı bir aşamasında yapılmış olmasının göz ardı edilmemesi gereken, ama ilk olmadığını düşündüğüm bir özelliği, 1 Ağustos 2004 tarihli Asgari Ücret Yönetmeliği’ndeki “gizlilik” kuralına aykırı olduğunun ileri sürülmesine de yol açabilecektir. Çünkü 9. maddenin 2. fıkrasının ilk cümlesi, “*Komisyonadaki görüşmeler ve komisyonun çalışmaları gizlidir*” demektedir.² Komisyon Başkanı’nı, tüm üyeleri ve sekreterlik görev ve işlemlerini yerine getirmekle görevli raportörleri kapsayan “gizlilik yasağı”, Komisyon’un aldığı kararı *Komisyon Başkanı’nın* kamuoyuna açıklamasına değin sürer.

Ne var ki gizlilik kuralına aykırılık oluşturan bu açıklamalar, toplantı ve karar süreçlerinin değişik aşamalarında tanık olunan bir değil birçok hukuksuzluğu örtbas etmenin gerekçesi olamaz.

Yeniden vurgulamak isterim: Irgat’ın, yazılı ve görsel basın mensuplarına yaptığı açıklama ve yöneltilen sorulara verdiği yanıtlar, özellikle ikinci toplantıda yılın ikinci yarısında uygulanacak asgari ücret tutarı ve üçüncü toplantının yapılması konularında “kararlar” alınıp alınmadığı, dolayısıyla bu konudaki son kararın alınacağı üçüncü toplantının nerede yapılacağı vb. sorulara ilişkin olan bölümlerinde belirttiği görüşler, kanımca abartısız “tarihsel” önem taşımaktadır.

a. Irgat’ın Genel Açıklamaları

Irgat, “Öyle bir dönemdeyiz ki” diyerek başladığı açıklamalarını, “gerçekten hayat pahalılığının en yüksek olduğu”, “alım gücünün alabildiğine azaldığı” ve “beklentilerin yükseldiği” bir dönemde bulduklarının altını çizerek sürdürdü. 16 Aralık 2021’de, süresi bir yıl olarak düşünülen asgari ücret tutarını, 2022’de “ikinci altı ay için yenilemek durumunda” kaldıkları gerçeğini vurguladı.

Açıklamalarında, bugün (30 Haziran’da) yaptıkları ikinci değerlendirmelerinde, örneklerini sıralayarak “enflasyon oranlarını ortaya koyduklarına”, insanların “insanca yaşayabilecekleri bir ücreti hak ettiğini ve onu beklediklerini” ifade ettiklerine vurguda bulundu. “Genel anlamda da, bu çalışmanın büyük bir insan kitlesine hizmet edeceğini” anımsattı. Toplam işçi sayısı ile örgütlü ve örgütsüz işçi sayılarını vererek, saptanacak asgari ücretin uygulama alanının son derece geniş bir işçi kitlesini ilgilendirdiğine dikkat çekti.

Sanıyorum, makalenin önceki (4 / b) bölümünde düzenlediğim Çizelgede aktardığım Ocak ve Temmuz 2022 istatistiklerine dayanarak, toplam işçi sayısına değinip, sendikalı işçiler arasında

² Yönetmeliğin “Komisyonun Görev, Yetki ve Sorumluluğu” başlıklı 9. maddesi şöyledir:

“Komisyon, ücretin belirlenmesinde konuyla ilgili bütün kamu kurum ve kuruluşları ve üniversiteler ile işbirliği yapabilir, işçi ve işveren kuruluşlarının bu konudaki öneri ve görüşlerini alabilir. Ayrıca Komisyon, gerektiğinde uzman kişilerin bilgisine başvurabilir.

Komisyonadaki görüşmeler ve komisyonun çalışmaları gizlidir. Başkan, üyeler ve raportörler ile bu maddenin kapsamına giren kişi ve kuruluşlar bu görevleri dolayısıyla öğrendikleri her türlü bilgi ve belgeleri gizlemekle yükümlüdür.

Alınan kararlar Başkan tarafından kamuoyuna duyurulur.”

asgari ücretli işçilerin sayısı ve oranının çok düşük olduğunu vurguladı. Genel Başkan Atalay da, bu sorundan söz etmiş, sendikal örgütlenme düzeyinin genelde çok düşük olduğunun altını çizmişti...

Asgari ücretle çalışanların tam sayısının belirlenmesinde karşılaşılan güçlükleri de anımsatan Nazmi Irgat, “net asgari çalışanlarını maalesef bulmakta zorluk çekiyoruz” diyerek, bir başka önemli soruna da değindi.

Yeniden “insanca yaşayabilecek bir ücret tespit edilmesinin gerekliliğini” yineleyen Irgat, basınım en çok merak ettiği konuyla ilgili olmak üzere, Türk-İş’in açıklık sınırı olarak “son açıkladığı, her ay yayınlanan araştırmalardaki 6.391 lirayı ifade ettik(leri)” bilgisini verdi.

Türk-İş’in başlıcalarını özetlediğim görüş, öneri ve istemlerinin yanı sıra, Komisyon’un işveren kanadının da bazı “talepleri” olduğunu ekleyen Irgat, bunların ilişkin olduğu konuları, verdiği somut örneklerle sıraladı. Ancak, “bunların yapılması halinde”, yani işveren kanadının toplantıda belirttiği isteklerin yerine getirilmesi (karşılanması) durumunda, “kamuya ne kadar yük” getireceğinin belirlenmesi ve bu konularda “araştırma yapılması” isteklerinde bulduklarını da ekledi.

b. Açıklamaların Can Alıcı Noktası: İkinci Toplantıda Karar Alınmamış Olması

Kuşkusuz, Nazmi Irgat’ın AÜT Komisyonu’nun 30 Haziran’da ikinci toplantı çıkışında yaptığı açıklamaların en önemli bölümü, Türkiye İş Hukuku’nun hukuksal olarak bağlayıcı karar alma yetkisi bulunan en önemli ve sanıyorum tek üçlü kurulu olan Komisyon’un “hukuksal varlığı” ile doğrudan ilgilidir. Çünkü Irgat bu toplantıda, asgari ücret konusunda yasanın öngördüğü son kararın alınmadığını ve bir toplantı daha yapılması gerektiğini açıkça, “ısrarla” ve yineleyerek altını çizmeye özen gösterdi.

Önce belirtmek isterim ki, Komisyon’un Türk-İş’in temsil ettiği işçi kanadı üyelerinin Başkanı sıfatıyla yaptığı açıklamaların aşağıda aktardığım bölümünde, toplantı çıkışında bekleyen yazılı ve görsel basın mensuplarının –kendi açılarından haklı olarak– soru yarışına girdikleri söylenebilir. Kimi zaman, Irgat’ın asgari ücret kurumunun hukuksal varlığı sorunu yönünden yaşamsal önem taşıyan açıklamalarını tamamlamasına olanak vermeksizin, “flaş haber” olarak özellikle “rakam” merakı ve kararın “mutabakat” ile alınıp alınmayacağı olmak üzere iki soruna odaklanan sorularla konuşması kesilmiş, yarıda bırakılmıştır.

Ne var ki Irgat; Komisyon’un ikinci toplantısında, hem asgari ücret tutarı konusunda karar almadığı ve hem de son kararın alınacağı toplantı için bir karar vermediği, bu nedenle de kanımca son derece haklı olarak, yeni ve üçüncü bir toplantı yapılmasının yasal bir zorunluluk olduğu konusundaki görüşünü yinelemeyi ısrarla sürdürmüştür.

Tek cümleyle belirtmek gerekirse, bu sözlerin anlamı şudur: Asgari ücret kararı konusunda tek yetkili Komisyon’dur. Ama Komisyon, hiçbir karar almadan dağılmıştır! Elde, ertesi gün açıklanması planlanan karar yoktur! Bunun için toplantı kararı da alınmış değildir!

c. Sorular: Üçüncü Toplantı Olacak mı? Nerede? Cumhurbaşkanı’yla mı?

Yanıt: “Bilemiyorum, Hepsi Belli Değil!”

Irgat’ın, Komisyon ve asgari ücret kurumunun hukuksal varlığı yönünden “tarihsel” önem taşıyan açıklamalarının yukarıda değindiğim noktaları izleyen bölümünü de, yine video kaydına dayanarak aktaracağım.

Nazmi Irgat, işveren kanadının isteklerinin kamuya getireceği yük konusunda araştırma

yapılmasını istediklerini belirtmesinin ardından, bu sonucun karşılıklı olarak kendi Konfederasyon Başkanlarına iletileceğini, Bakanlığa da gideceğini söyledi.

Irgat konuşmasını, “*Saniyorum, yeniden, yarın bir toplantı daha olmasını bekliyoruz*” diyerek sürdürürken, gazetecilerin birbirini izleyen soru yağmuru başladı. Soruların odak noktası, üçüncü toplantının yeri, yapılıp yapılmayacağı, hatta Cumhurbaşkanı ile olup olmayacağı, Komisyon’da buna ilişkin bir karar alınıp alınmadığı konularıydı.

Irgat’ın konuşmasını kesen ilk soru, “*Toplantı, Ankara’da mı olacak?*” idi. Sorunun yanıtı, Komisyon Ankara’da olduğuna göre “Evet” olması gerekirken, Irgat “*Onu bilemiyorum!*” dedi.

Bu yanıt, kanımca aynı zamanda, Komisyon’da üçüncü toplantı için karar alınmadığını da içeriyordu. Demek ki, Komisyon’un üçüncü toplantıyı nerede yapacağı, kendisi dışında belirlenecekti!

Ardından Irgat, “*bu konuyu sayın Genel Başkanlara anlatacağız*” diyerek konuşmasını sürdürürken, Cumhurbaşkanı’nın İstanbul’a gideceğinden yada İstanbul’da olacağından söz eden bir başka gazetecinin Komisyon’un yapısıyla ilgili bilgi eksikliğinden kaynaklanan sorusu, verilecek yanıtın içeriği yönünden son derece önemliydi:

“Cumhurbaşkanı Erdoğan ile bir toplantı olacak mı?”

Bu sorunun ilk düşündürdüğü nokta, Cumhurbaşkanı’nın “fiilen Komisyon Başkanı” olduğu, kararın Cumhurbaşkanı’nın katıldığı toplantıda alınacağı değil midir?

Irgat ise bu soruyu, örneğin “Cumhurbaşkanı’nın Komisyon üyesi ve/yada Başkanı olmadığını” anımsatmak, “toplantıyı Komisyon’un yasal üyeleriyle yapması gerektiğini” belirtmek yerine, “*Onu bilemiyorum*” diyerek yanıtlamakla yetindi.

Yukarıdaki görüşünü yinelemekle kalmayan Nazmi Irgat, toplantı ve başka konulardaki bilinmezlikleri de belirttiği açıklamasını, toplantının Cumhurbaşkanı ile olacağından söz etmeksizin, aynen şöyle sürdürdü:

“Biz Komisyon olarak kendi Genel Başkanlarımıza ve ilgili Bakanlık yetkililerine, Sayın Bakana götürecekler. O doğrultuda, muhtemeldir, yani bir toplantı daha olması söz konusu olacaktır diye düşünüyoruz, ama hepsi belli değil.”

d. Rakam Ne Olacak? Mutabakat Sağlanacak mı? Üçüncü Toplantı Yapılacak mı?

Gazeteciler arasındaki soru yarışında sıra, “rakam” sorununa geldi ve getirildi sonunda! Soru şöyleydi:

“Bir rakam var mı? Önceki yıllarda bir rakam telaffuz edilirdi, kırmızı çizgimiz bu denilirdi. Bu yıl, yani bu zam döneminde bir rakam telaffuz edildi mi bugünkü toplantıda?”

Irgat’ın yanıtı, net bir rakam söylenmediği, enflasyon oranlarını söyledikleri, açlık sınırı olarak açıkladıkları rakamı belirttikleri, bunun değerlendirilmesini istedikleri biçimindeydi:

“Net rakam ifade edilmedi... Net bir rakam üzerinde değerlendirme yapamadık. İşveren kesimi de bir rakam söylemedi.”

Irgat, açıklamasını şöyle sürdürdü:

“... Genel Başkanlarımıza götüreceğiz. O doğrultuda *bir toplantı daha olması muhtemeldir*. Bir toplantı daha olması söz konusu olabilir. *O da yarın olabilir.*”

Irgat, “bilemiyorum” diyerek yanıtladığı üçüncü toplantı sorunu konusunda, bu kez “muhtemel”

ve “yarın” diyerek, ama kesin bir dil kullanmamaya özen gösteren yanıtlar verdi.

Başka “yarın” olmadığına göre, amaç 1 Temmuz Cuma günü idi kuşkusuz. Ve 1 Temmuz; NATO toplantısı dönüşüne göre önceden saptanan ve kararın yürürlüğe girmesinin planlandığı, Komisyon’un dışında yapılan bu planlama uyarınca da, gerçekte Komisyon Başkanı’nın yapması gereken açıklamayı Cumhurbaşkanı’nın Dolmabahçe Sarayı’nda yapmasının öngörüldüğü ve yaptığı gündür.

Nazmi Irgat’ın açıklamalarının bu aşamasında, gazetecilerin araya girerek yönelttiği sorular, iki sorun üzerine odaklandı. İlki, “yarınki”, yani 30 Haziran’da Ankara’da yapılan ve karar almaksızın sona eren ikinci toplantının ardından 1 Temmuz’da İstanbul’da yapılması söz konusu olan üçüncü toplantı sorunu idi. İkinci sorun da, kararın “üçlü mutabakat” ile alınıp alınmayacağı sorunu idi.

En önemlisi olduğunu düşündüğüm ilk sorun, 1 Temmuz’daki üçüncü toplantıyla ilgiliydi. Bu konuda Irgat’a önce, bu sorunu açıklığa kavuşturucu şu soru yöneltildi:

“Yarınki toplantı, beklentiniz mi, yoksa Komisyon’un aldığı karar mı?”

Nazmi Irgat, aslında konuşmasının başlarında yanıtını verdiği bu soruya, “Eee...” diyerek yanıt vermeye hazırlanırken, yanı başındaki kadın gazeteci, kanımca gereksiz yere araya girdi ve Irgat’ın konuşmasını keserek, “**Üçüncü toplantı diyebilir miyiz?**” sorusunu yöneltti. Irgat, Komisyon’un üçüncü toplantı kararı alıp almadığı konusuna ilişkin ilk soru yerine, bu ikinci soruya şu yanıtı verdi:

“Toplantı olması gerekiyor, çünkü son bir kararın çıkması lazım.”

Bu yanıtın anlamı, Irgat’ın açıklamasının başında da söylediği gibi, ikinci toplantıda son ve kesin kararın alınmadığının yeniden vurgulanmasıydı. Süreç, planlandığı gibi, Ankara’da ve Haziran sonunda tamamlanmış değildi. Kararın, yapılması yasal zorunluluk olan Komisyon toplantısında alınması gerekiyordu.

Bu soru ve yanıtlanmasının ardından, aynı kadın gazeteci, Irgat’ın konuşmasının başlarında açıkça belirtmiş olmasına karşın, sorusuna ek açıklık kazandırıcı nitelikte bir soru yöneltti:

“Bir karar alındı mı bu toplantının yapılması için?”

Irgat, şu yanıtı verdi:

“Hayır. Genel Başkanlara arz edeceğiz, ondan sonraki günde.”

Bu sorular ve yanıtlara göre, Komisyon 30 Haziran’da ne son kararı almıştı, ne de son kararın alınacağı üçüncü toplantının yapılmasıyla ilgili bir karar vermişti. Komisyon üyeleri, hiçbir karar almaksızın dağılmıştı! İkinci toplantı sonunda, ortada, ertesi gün açıklanacak, yani çok önceden belirlendiği gibi Cumhurbaşkanı’nca açıklanacak bir karar yoktu! Durum, işçi ve işveren kanatlarının Genel Başkanlarına sunulacaktı.

Irgat, Komisyon’un yalnızca işçi ve işveren temsilcileri adına konuşmuştu ama, kuşkusuz devlet kanadının temsilcileri de, beklenmeyen bu belirsizlik durumunu, daha doğrusu sorununu ÇSG Bakanı’na ve Bakan da Cumhurbaşkanı’na “arz edeceklerdi!”

Video kaydında kendisi görülemeyen ve “Yarınki toplantı beklentiniz mi, yoksa...” sorusunu yönelten erkek gazeteci, asgari ücret kararında “üçlü mutabakat”ın sağlanıp sağlanamayacağı konusuyla ilgili şu soruyu yöneltti:

“Peki, görüşmelerin geride kalan kısmı göz önünde bulundurulduğunda, üçlü mutabakat söz konusu mu?...”

Irgat, bunun Komisyon’un işveren kanadının tutumuna, dile getirdiği istemlerin karşılanıp karşılanmamasına bağlı olacağını belirten bir yanıt verdi:

“İşverenlerin teşvik talepleri olunca, o nedenle (?) bir şey söylemek erken, yani onun karşılanıp karşılanmayacağı sayın Bakanlık ... sonuca varamadığımız için net bir şey söyleyemiyoruz?”

İzleyen sorular, üçüncü toplantının yeri ve görüşülecek sorunlarla ilgiliydi:

Irgat, üçüncü toplantının “nerde olacağına dair Komisyon’da bir fikir (?) var mı?” sorusuna, “O da yok maalesef!” diyerek yanıt verdi. Ardından, “İstanbul’da olması ihtimali var mı?” sorusuna da, “Onu bilmiyorum” diyerek yanıtladı.

Kuşkusuz, 30 Haziran toplantısı, merak edilen tüm konularda karar alınmaksızın sonlandığı için, yanıt “Bilmiyorum” olmak zorundaydı.

Özetle, Komisyon üyeleri, karar almaksızın dağıldıkları için yarın ne olacağını bilmiyorlardı!

Aslında önceki soru ve Irgat’ın birkaç kez yinelediği “Bilmiyorum” yanıtlarıyla açıklığa kavuşmuş olmasına karşın, üçüncü toplantı ve konusuyla ilgili yeni bir soru daha yöneltildi:

“Üçüncü toplantıda, tam olarak ne görüşülecek? Siz olması gerektiğini ifade ettiniz mi?”

Irgat verdiği yanıtta, son ve kesin kararın alınması için üçüncü toplantının zorunlu olduğunu bir kez daha şöyle vurguladı:

“Üçüncü toplantıda son karar verilecek. Komisyon’un son kararı vermesi gerekir. O bakımdan, üçüncü toplantının olması gerekiyor. Bu da muhtemel(en) yarın görüşülecek.”

Bu açıklamalar üzerine, haklı olarak, “teknik çalışmaların tamamlanmadığını” belirten bir gazeteci, “**sonuç için ‘üçüncü bir toplantıya ihtiyacımız var’ diyorsunuz, anladığımız kadarıyla**” diyerek, bu önemli saptamayla Komisyon’un karar almaksızın sonlanan Ankara toplantılarının tamamlanması yasal ve zorunlu eksikliğini yeniden gündeme getirdi.

Nazmi Irgat, bir kez daha altını çizdiği bu gerekliliği, bir soru cümlesiyle belirterek açıklamalarını bitirdi:

“Net karar vermediğimize göre, her halde öyle olması gerekiyor değil mi?”

e. Değerlendirme

Nazmi Irgat’ın, 30 Haziran toplantısı çıkışında yaptığı açıklamaların 6:31 dakikalık video kaydının dökümüne dayanarak aktardığım açıklamaları ile sorulara verdiği yanıtlara ilişkin sözleri, asgari ücret kurumunun içine düştüğü, düşürüldüğü durumu ortaya koymaktadır.

Asgari ücret kararının biricik öznesi olan Komisyon, kendisine dayatılan iki günlük çalışma programı çerçevesinde yaptığı iki toplantıyı, yalnızca karar almaksızın sonlandırmamıştır. Aynı zamanda, alması gereken karar için üçüncü toplantı kararı da almamıştır.

Asgari ücret kararının alınmamış olması, anlaşma sağlanamamış olmasıyla açıklanabilir. Ne var ki, “Neden üçüncü toplantı kararı alınmadı?” sorusuna, benzer ama inandırıcı bir gerekçe bulmak kolay değildir.

Bu tutumu, nasıl ve hangi sözcüklerle betimlemek gerektiğini kestiremiyorum. Ama önceki makalelerde yaptığım “yetki devri” tanımı, sanırım hukuksal olarak bir kez daha doğrulanmıştır.

Irgat, soru yağmuruna sabırla verdiği ve kanımca ölçülü, dikkatli olmaya özen gösterdiği yanıtlar ve yaptığı açıklamalar, kararsız sonuçlanan Haziran sürecinde üçüncü toplantının yapılması gerektiğine vurguda bulunmakta ne denli haklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Ne var ki, bu basın açıklamasının içeriği konusunda ertesi gün yazılı basında yer alan haberler, üçüncü toplantının gerekliliği, yapılıp yapılmayacağı, yapılacaksa nerede yapılacağı, Komisyon

üyelerinin Ankara'dan İstanbul'a mı gidecekleri, toplantının yapılıp yapılmadığı, vb. soru ve sorunları aydınlatacak bilgiler içermekten uzaktır.

Gözler ve dikkatler, yalnızca "rakam" sorununa, Cumhurbaşkanı'nca açıklayacağı kesin olan asgari ücret tutarına odaklanmıştır çünkü.

Öyleyse, bu aşamada öncelikle yanıtlanması gereken sorular şunlar değil midir?

Komisyon; 1 Temmuz'da açıklanan ve Mükerrer Resmî Gazetede yayınlanan zamlı asgari ücreti, İstanbul'da ve neresinde toplanarak görüştü, tartıştı? Üçüncü toplantı kararı almayan Komisyon'u kim toplantıya çağırdı? Ve sonunda da, kesin kararı aldı?

Ne yazık ki, değindiğim basın açıklamaları ve doğal olarak Nazmi Irgat'ın 30 Haziran'da Ankara'da yaptığı açıklama ve yanıtlar, bu soruların açıklığa kavuşturulmasına olanak vermemektedir. Soruların yanıtını, Resmî Gazete'deki karar metninde de bulmak olanaksızdır. Bilinmezlik ve belirsizlikler sürmektedir.

Bu sorulara yanıt vermeden önce, Cumhurbaşkanı'nın açıklaması ile üçüncü toplantı sorunu açısından önem taşıyan Resmî Gazete'de yasa gereği yayınlanan karara ve içerdiği kısa ama son derece önemli birkaç açıklamaya değinmek gerekiyor.

Ne var ki, Cumhurbaşkanı'nın kararı açıklamasından önce değineceğim Bakan Bilgin ile Genel Başkan Atalay'ın yaptıkları konuşmalardaki birkaç cümle, "protokoller" nitelikli ve teşekkür amaçlı olmanın ötesinde önem taşımaktadır.

2. Cumhurbaşkanı'nın Kararı Açıklaması

2022'nin ikinci yarısında geçerli olmak üzere belirlenen asgari ücret kararını, yılın ilk yarısında olduğu gibi, Cumhurbaşkanı açıkladı. ÇSG Bakanlığı web sayfasındaki görselli basın toplantısı masasında, Cumhurbaşkanı'nın sağında ÇSG Bakanı V. Bilgin, solunda Ergün Atalay vardı. Bakanın sağında Ö. B. Akkol ve Atalay'ın solunda ise TİSK'ten Akansel Koç yer almıştı. Atalay, Akkol ve Koç, Komisyon üeleriydi. Ankara'dan İstanbul'a geldikleri anlaşılan başka Komisyon üeleri de, masadaki yerlerini almışlardı.

Ancak, hemen önemli bir noktayı belirteyim: Gerek Cumhurbaşkanlığı, gerekse ÇSG Bakanlığı web sayfalarında yer alan haberlerde, Bakan Bilgin ile TİSK ve Türk-İş temsilcilerinin yaptıkları konuşmalara yer verilmemiştir. Oysa, özellikle Bakan Bilgin ve Atalay'ın konuşmalarında, asgari ücretin kurumsal ve hukuksal varlığının "fiilen lağvedilmesi" olgusunu perçinleyen ve bu görüşü destekleyip güçlendiren önemli açıklamalar vardır. Aşağıda aktardığım açıklamalar, Cumhurbaşkanlığı web sayfasının "basın açıklamaları" değil "Video Galeri" bölümünde yer almıştır.

a. Bakan Bilgin'in Açıklaması

Önce, bir anımsatmayla başlayayım: Komisyon'ca alınan asgari ücret kararının açıklanması, sürecin son aşamasıdır. Yürürlükteki kurallar, bu görevi Komisyon Başkanı'na vermiştir. 29 ve 30 Haziran toplantılarına ilişkin basın açıklamalarında ve sendikaların web sayfalarına koydukları haberlerde, bu toplantıların "ÇSG Bakanı Başkanlığı'nda yapıldığı" belirtilmiş ise de, Bakan yasal Komisyon Başkanı değildir.

Dolmabahçe'deki ilk konuşmayı, ÇSG Bakanı Vedat Bilgin yaptı. Kuşkusuz bu konuşmayı, Komisyon Başkanı sıfatıyla yaptığı düşünülemez. Çünkü Komisyon'un, "fiilen" öyle görünse de, "yasal" üyesi bile değildir.

Üstelik, açıklamanın yapıldığı basın toplantısı masasında, ÇSG Bakanlığı'nın görevleri nedeniyle "yasanın belirlediği" iki üyesinden biri olan ve önceki toplantılarda **Komisyon Başkanlığı yapan**

Çalışma Genel Müdürü Nurcan Önder, benim erişebildiğim görsellerde yoktu nedense...

Yukarıda söz ettiğim masada da yoktu! Vardıysa eğer, buna karşın kararı kamuoyuna açıklayıp duyuran kendisi değildi.

Yoksa ÇSG Bakanlığı, belirleme yetkisini kullanarak Komisyon Başkanını değiştirmiş miydi? Öyle olsa bile, Bakan Komisyon Başkanı olarak belirlenemez.

ÇSG Bakanı'nın konuşmasına dönersem; kısaca anımsattığı yaşanan ekonomik gelişmeleri ve tüm sorunları Cumhurbaşkanı'na arz ettiğinde, Cumhurbaşkanı'nın kendisine söylediği sözleri şu cümleyle anımsattı:

“Çalışanlarımızı koruyacak ilave bir müdahaleye ihtiyaç olduğu konusunda görüş bildirdiniz.”

Kanımcıca Bakan Bilgin'in bu cümlesinin, satır aralarında kalmaması gerekir. Çünkü kendisinin, toplantı çağrısını, Cumhurbaşkanı'nın aslında “talimat” niteliği taşıyan bu görüşü üzerine yaptığını ortaya koyması yönünden önemlidir. Bilgin'in, bu sözcüğü kullanmayıp “görüş bildirdiniz” demesinin başka bir anlamı olamaz. Çünkü ÇSG Bakanı, yukarıdaki cümlesinin hemen ardından demiştir ki:

“Bunun üzerine, asgari ücret komisyonumuzu yeniden toplantıya davet ettim. Asgari ücret komisyonumuz çalışmalarını yaptı. (...)”³

Yani Haziran toplantıları, Cumhurbaşkanı'nın ÇSG Bakanı'na “görüş bildirmesi”, yani talimat vermesi üzerine “yeniden” başla(tıl)dı. Bunun öncesinde de, Atalay'ın aşağıdaki açıklamasında belirttiği gibi, 16 Haziran'da Cumhurbaşkanı'nı ziyaret etmesi vardı...

Anımsatayım: Bakan Bilgin, Komisyon'a kendisinin “Başkanlık” yaptığı belirtilen 29 Haziran'daki birinci toplantıda, kararın 30 Haziran'daki ikinci toplantıda alınmasına yönelik “üstü kapalı bir uyarı” olarak yorumlanmaya elverişli bir cümleyle, “... komisyon çalışmalarının yarın sonuçlanacağını ümit ediyorum” dememiş miydi?

b. Genel Başkan Atalay'ın Açıklaması

Bakan Bilgin'in ilk sözü verdiği Özgür Burak Akkol'un, TİSK'in web sayfasından özetlediğim konuşmasını yazılı metne dayanarak okumasından sonra, kendisine söz verilen Türk-İş Genel Başkanı **Atalay**, Cumhurbaşkanı ile 16 Haziran buluşmasında “talepleri”ni ilettiğini ve gerekçelerini Bakan'ın da bildiğini anımsatarak, aynen şunları söyledi:

“... Sayın Cumhurbaşkanım, bundan onbeş gün evvel size yaptığım ziyarette, biz çalışanlarımızla ilgili, Türk-İş olarak taleplerimizi ilettik. Siz de, sağ olun, Komisyonu topladınız. (...)

İnşallah bugün, toplumu memnun edecek bir rakam olur da, siz de biz de, toplum olarak, bu sıkıntılı bir dönemde, inşallah toplum rahat eder. Biz de dua ederiz. Teşekkür ederiz.”⁴

Böylece Bakan Bilgin, Cumhurbaşkanı'nın kendisine “görüş bildirmesi” üzerine Komisyon için toplantı çağrısı yaptığını söylerken, Genel Başkan Atalay da Cumhurbaşkanı'na, “sağ olun, Komisyonu topladınız!” diyor.

Cumhurbaşkanı'nın konuşmasını aktardıktan sonra, bir cümle daha ekleyerek aşağıda yineleyeceğim bu iki cümle, aslında Komisyon'un “fiilen lağvedilmiş” olduğunun itirafıdır. Çünkü Atalay'ın, Cumhurbaşkanı'na “Komisyon'u topladınız” derken söylemek istediği, Bakan

³ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/138610/cumhurbaskani-erdogan-yeni-asgari-ucreti-5-bin-500-tl-olarak-acikladi>, 01.07.2022 (Video Galeri'de, 18:52 dakikalık video kaydı).

⁴ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/138610/cumhurbaskani-erdogan-yeni-asgari-ucreti-5-bin-500-tl-olarak-acikladi>, 01.07.2022 (Video Galeri'de, 18:52 dakikalık video kaydı).

Bilgin'in "toplantıya davet ettim" dediği Komisyon'u toplantıya çağırma talimatını Cumhurbaşkanı'nın vermiş olmasıdır. Başka deyişle Atalay Cumhurbaşkanı'na, Komisyon'u "topladınız" değil "toplattınız" demek istemiştir.

Cumhurbaşkanı da, TİSK ve Türk-İş Başkanlarından sonra yaptığı aşağıdaki açıklamasında, bu sözcüğü kullanarak, Komisyon'un kendi talimatıyla toplantıya çağrıldığını açıkça söylemiştir.

c. Cumhurbaşkanı'nın Açıklamaları

Yılın ilk yarısında, "Asgari Ücret Tespit Komisyonunun çabalarıyla emekçilerin ücretlerinde yüzde 50 gibi tarihî bir artışı gerçekleştirdiklerini" anımsatan Cumhurbaşkanı'nın cam ekrandan okuduğu anlaşılabilir konuşmasının yazılı metni, alıntıları yaptığım web sayfasında yayınlandı.

Asgari ücrette yapılan "artışın getirdiği yükün tamamını da işverenin üstüne yıkmadıklarını vurgulayan" Cumhurbaşkanı, bu "ara artış"ın nedenlerini ve bu konuda verdiği "talimatı", bu sözcüğü kullanmaktan kaçınmaksızın, ama "Komisyon"dan hiç söz etmeksizin, "... rakamı belirledik" diyerek, şu açıklamayı yaptı:

"Ancak geçtiğimiz aralık-ocak aylarının enflasyonda yol açtığı kamburun bu artışların bir süre sonra yetersiz kalmasına sebep olduğunu da tespit ettik.

Bunun üzerine ***arkadaşlarımızdan hemen gereken hazırlıkları yapmaya başlamalarını istedik.***⁵

Kamu çalışanlarımızın ve tüm emeklilerimizin maaşlarına yüzde 40'ın üzerinde bir enflasyon farkı, artışı zaten yapılacak. Asgari ücretlilerimizin de kayıplarını telafi etmek gerektiğini gördük.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımız talimatımızla hemen Asgari Ücret Komisyonunu toplantıya çağırdı.

Bakanlığımızın tüm taraflarla görüş ve anlayış birliği içinde yürüttüğü çalışma sonunda yeni bir asgari ücret rakamı belirledik.

Şimdi sizlere yeni asgari ücreti açıklamak istiyorum. Asgari ücrete temmuz ayından geçerli olmak üzere yüzde 30 oranında⁶ bir ara artış yapıyoruz. Buna göre yeni asgari ücret net 5 bin 500 lira olacaktır. İşçi başına devletimiz işverenlere de 100 lira destek verecektir."

... Biraz önce de vurguladığım gibi bu bir ara artış. ***Asıl asgari ücret tespitini inşallah yılbaşında yeniden gerçekleştireceğiz.***⁷

Bu açıklamada altını çizdiğim cümlelerdeki sözcükler, üç güne sığdırılan AÜT Komisyonu toplantı ve karar süreçlerinin nasıl başlayıp sonlandığını açıklıkla sergilemektedir.

Cumhurbaşkanı, asgari ücretin Komisyon kararıyla değil Bakanlığın "tüm taraflarla", yani işveren ve işçi kanatlarıyla yapılan görüşmelerle belirlendiğini söylemekle, aslında "***fili***" gerçeği belirtmiş olmaktadır.

⁵ Bu cümleden başlayarak, toplantı sürecinin nasıl başlatıldığının açıklıkla görülebilmesi için, Cumhurbaşkanı'nın web sayfasında tek paragrafta verilen konuşmasını paragraflara ben böldüm.

⁶ Cumhurbaşkanı, izlediğim canlı yayında % 25 olarak açıkladığı zam oranını, ÇSG Bakanı'nın kendisine yaptığı uyarı üzerine % 30 olduğunu söyleyerek düzeltme yaptı.

⁷ <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/138610/cumhurbaskani-erdogan-yeni-asgari-ucreti-5-bin-500-tl-olarak-acikladi,01.07.2022>.

Ayrıca bkz. <https://www.csgeb.gov.tr/haberler/2022-yili-icin-yeni-asgari-ucret-5-bin-500-tl-olarak-belirlendi/>, 1 Temmuz 2022, Cuma

Cumhurbaşkanı, 2023'te uygulanacak asgari ücret tutarının saptanmasında da, "... gerçekleştireceğiz" diyerek, öznenin kendisi olduğunu söylemiyor mu? Bu sözler, AÜT Komisyonu'nu "şahsında tecessüm ettirdiğini" göstermez mi?

Artışın yıl ortasında yapılmış olması nedeniyle "ara artış" olarak tanımlanmış olması, olağanüstü bir süreç çerçevesinde yapılanın, yürürlükteki kurallara aykırı olsa da, gerçekte yeni bir asgari ücret kararı alınması olduğuna kuşku yoktur. Öte yandan, saptanan tutarın yetersiz olduğu kabullenilmiş olmalı ki, "Asıl asgari ücret tespitini(n)" yılbaşında yapılacağı sözü verilmiştir.

Haziran toplantıları sürecini açıkça özetlediği için ardı sıra yazılmayı hak ettiğini düşündüğüm üç cümleyi sıralıyorum:

Bakan Bilgin: "**Bunun üzerine**, asgari ücret **komisyonumuzu** yeniden **toplantıya davet ettim.**"

Genel Başkan Atalay: "**Siz de**, sağ olun, **Komisyonu topladınız.**"

Cumhurbaşkanı: "...**Bakanlığımız talimatımızla** hemen Asgari Ücret Komisyonunu **toplantıya çağırdı.**"

Bakanlığımızın tüm taraflarla görüş ve anlayış birliği içinde yürüttüğü çalışma sonunda yeni bir asgari ücret **rakamı belirledik.**"

d. Türk-İş'in Değerlendirmesi

Türk-İş'in web sayfasına 1 Temmuz 2022 tarihinde eklenen haber başlığında, Atalay'ın kısa konuşmasından söz edilmediği gibi, **asgari ücretin açıklanan tutarı konusunda da hiçbir değerlendirmede bulunulmadı.** Rakamın belirtilmesiyle yetinildi.

Bu tutum, karardan "memnun olmadığını" göstermez mi?

Çok daha dikkat çekici nokta, **Türk-İş'in, ne asgari ücretin Komisyon kararıyla saptandığından, ne de bu amaçla toplantı yapıldığından söz etmiş olmasıdır!**

Yorumsuz haberin içeriğinde yer verilen açıklamalar, şu cümleyle başladı:

"Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN, İstanbul Dolmabahçe Çalışma Ofisi'nde, yeni asgari ücrete ilişkin düzenlenen **basın toplantısına katılarak** 1 Temmuz 2022 tarihinden itibaren geçerli olacak **yeni Asgari Ücreti açıkladı.**"

Türk-İş, belirlenen asgari ücreti açıklama yetkisinin, kendisine masada bile yer verilmeyen Komisyon Başkanı'na tanındığını bilmiyor mu?

Açıklama, sonuna tabloların eklendiği şu cümleyle son buldu:

"Cumhurbaşkanı ERDOĞAN, 1 Temmuz 2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yeni asgari ücrete yüzde 30 artış yapılarak net 5 bin 500 lira 35 kuruşa yükseltildiğini açıkladı."⁸

Belirteyim ki asgari ücret kararı, (Türk-İş'in) "muhalefet şerhi" olmaksızın alındı.

e. Hak-İş'in Değerlendirmesi

Hak-İş ise açıklamasında, "Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun antidemokratik yapısının değiştirilmesi, katılımcı bir anlayışla yeniden belirlenmesi talebi(ni) yinel(edi). Ocak ve Temmuz kararlarıyla 2022 yılında sağlanan "kümülatif artış(ın) yüzde 94,6" olduğunu belirtmekle birlikte, asgari ücret tutarındaki artışın "Kamuoyundaki beklentileri tam olarak karşılama(dığını)" da

⁸ 1 Temmuz 2022 Arşiv, Manşet; <https://www.turkis.org.tr/1-temmuz-2022-itibariyle-net-asgari-ucret-5-bin-500-lira-35-kurus/>

ekleyerek eleştirel değerlendirmede bulundu.

Ancak, artışı “son derece önemli” bulduğunu ve sonuçtan hoşnut olduğunu belirtmekten de geri kalmadı:

“HAK-İŞ olarak, **asgari ücrette yapılan yüzde 30’luk zammı son derece önemli buluyor ve memnuniyetle karşılıyoruz**. Bununla birlikte tüm çalışanların ücretlerinde artış yapılmasına yönelik bir düzenlemenin de hayata geçirilmesini bekliyoruz.”⁹

3. Resmî Gazete’nin Mükerrer Sayısında Yayınlanan Karar ve Gerekçeleri

31 Aralık 2022 tarihine değin uygulanacak asgari ücret kararı, bu açıklamanın ardından, 1 Temmuz 2022 günlü “Mükerrer” 31883 sayılı Resmî Gazete’de yayınlandı.

Yayınlanan karar metni, özenle ve kısalığına karşın, birçok yönden ayrıntılı biçimde incelenmeyi hak ediyor!

a. Karar Metni

Kararın üç maddeden oluşan ilk paragrafı, yalnızca yürürlüğe girmesi açısından önemli değildir. Kararda yapılan açıklamalar, aşağıda ele alacağım “üçüncü toplantı sorunu”na yada “Komisyon kararı olmaksızın yayınlanan karar sorunu”na ışık tutması açısından da son derece önemlidir.

Bu nedenle önce, kararın Komisyon toplantılarıyla ilgili ilk bölümü ile asgari ücretin ulusal düzeyde saptanması, tutarı ve yürürlük tarihi ile ilgili üç maddesine ilişkin izleyen bölümünü aynen aktarıyorum:

“22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu’nun 39 uncu maddesi ile Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 522 nci maddesi gereğince, iş sözleşmesi ile çalışan ve bu Kanunun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçinin asgari ücretini tespit etmekle görevli **Asgari Ücret Tespit Komisyonu, 29/06/2022 tarihinde başladığı çalışmalarını 01/07/2022 tarihine kadar sürdürmüş ve yaptığı iki toplantı sonucunda;**

- 1) Milli seviyede tek asgari ücret tespitine, **oybirliğiyle,**
- 2) İşçinin bir günlük normal çalışma karşılığı asgari ücretinin; 1/7/2022-31/12/2022 tarihleri arasında (215,70) ikiyüzonbeş lira yetmiş kuruş olarak tespitine, **oybirliğiyle,**
- 3) İş bu Kararın, 01/07/2022 tarihinde yürürlüğe girmek üzere Resmî Gazete’de yayımlanmasına, **oybirliğiyle, karar verilmiştir.”**

Kararda, “karşılıy yazısı” yoktur.

Her üç kararın “oybirliği” ile alınmış olmasıyla doğrudan bağlantılı olan en önemli sorun, şu sorunun yanıtındadır:

Komisyon, 29 ve 30 Haziran günlerinde yaptığı iki toplantıdan sonra, 1 Temmuz’da da bir toplantı daha yapmış mıdır? Yapmışsa, kim çağırmıştır?

b. Üçüncü Toplantının Yapılmadığının Resmî İtirafı

Kararın vurguladığım ilk paragrafındaki bölüm, üçüncü toplantı sorununa açıklık kazandırmanın ötesinde bir önem ve anlam taşımaktadır. Çünkü Resmî Gazete’deki bu açıklama, **gerçekte bir**

⁹ 01 Temmuz 2022 21:22, Haberler; https://hakis.org.tr/haberler.php?action=haber_detay&id=4240

itiraftır! Son iki satırda yer alan açıklamada geçen tarihler ile yapıldığı belirtilen toplantı sayısı, bunu açıkça ortaya koymaya yetmektedir.

Komisyon çalışmalarının başlama ve sona erme tarihleri ile yaptığı toplantı sayısının verildiği açıklamaya göre, Komisyon *çalışmalarına 29 Haziran'da başlamıştır.*

Bu doğrudur. Çünkü Komisyon, bu tarihte *ilk toplantısını* yapmıştır; hem de, haberlere göre ÇSG Bakanı Vedat Bilgin Başkanlığında!

Yine, Resmî Gazete'deki "resmî açıklama"ya göre, Komisyon'un karar için yaptığı *toplantı sayısı 2'dir. Ve, ilk toplantı 29 Haziran'da* yapılmıştır.

Bunlar da doğrudur.

Ama, bu durum karşısında, kararda yer almadığından açıklanması ve yanıt verilmesi gereken noktalar ve sorular vardır ve şunlardır:

- 1) ***Komisyon, ikinci toplantısını ne zaman ve nerede yapmıştır?***
- 2) Nazmi Irgat'ın video kayıtlı açıklamaları ve "Bilemiyorum" diyerek yanıtladığı sorular, 30 Haziran'daki ikinci toplantı çıkışında yapılmadı mı?
Bu toplantı, Resmî Gazete'de belirtilen "iki toplantı"nın ikincisi değil midir?
- 3) Açıklanan asgari ücret kararı, bu ikinci toplantıda mı belirlenmiştir?
Yoksa Irgat'ın, bu toplantıda "karar alınmadığı" yolundaki açıklaması doğru değil midir?
- 4) Çalışmaların sürdüğü son tarih olarak belirtilen 1 Temmuz'da, üçüncü toplantı yapılmış mıdır?

Soruların yanıtını, Resmî Gazete'deki açıklamalara dayanarak vermek olanaklıdır.

Açıklamaya göre Komisyon, 29 Haziran'da "başladığı çalışmalarını 01/07/2022 tarihine **kadar** sürdürmüş(tür)."

Bu açıklama yapılmamış olsaydı bile, yapıldığı belirtilen "iki toplantı"dan ikincisinin 30 Haziran'da yapıldığı açıktır. Gerek ÇSG Bakanlığı'nın, gerek Türk-İş'in web sayfalarında, gerekse yazılı basında, Komisyon'un 30 Haziran'da Bakanlıkta ve üstelik ÇSG Bakanı'nın Başkanlığında toplandığı haberleri yer almıştır. İkinci toplantının yalnızca yapıldığının değil aynı zamanda karar alınmaksızın sonuçlandırıldığının kanıtı ve canlı tanığı, Türk-İş Komisyon üyesi Nazmi Irgat'tır. Irgat, değindiğim açıklamasında, üçüncü toplantı yapılması gerektiğini de söylemiştir.

Resmî Gazete'de yer alan, Komisyon'un 29 Haziran'da "başladığı çalışmalarını 01/07/2022 tarihine **kadar** sürdürmüş" olmasının anlamı nedir?

İki toplantısını Ankara'da yapan Komisyon'un, kararın açıklandığı İstanbul'da, 1 Temmuz günü toplantı **yapmamış** olması değil midir? 30 Haziran'da ikinci toplantısını yapan Komisyon, karar alamadan dağılmamış mıdır? Bunu da Nazmi Irgat, basın önünde ve herkesin anlayacağı bir dille, yineleyerek söylememiş midir?

Tersi savunulmaya çalışılsa, hatta "sehven" diyerek temellendir(il)mek istense bile, Resmî Gazete'ye göre yapılan toplantı sayısı yalnızca ikidir. İkisi de Ankara'da yapılmıştır.

Ve, bu durum karşısında, örneğin şu **sorulara** yanıt aramaya gerek var mıdır hâlâ?

- İlk toplantı, çalışmaların başladığı gün yapıldığına göre, ikinci toplantı ne zaman yapıldı? Kararın açıklandığı 1 Temmuz'da mı? O zaman, 30 Haziran'da yapılan nedir?!
- Resmî Gazete'de anılmayan ikinci toplantının, Komisyon çalışmalarının sürdüğü belirtilen tarihler içinde kalan 30 Haziran'da yapıldığı basında yer alan tüm haberlerde belirtildiğine göre, bu soruların yanıtı açık değil mi?
- Bir elin parmaklarının sayısından da az olan toplantı sayısı, "sehven" mi yazıldı yoksa?!

- Komisyon'un Sekreterlik hizmetlerini yerine getiren ÇSG Bakanlığı görevlilerinin kaleme aldığını düşündüğüm bu denli kısa karar metnini imzalayan üyelerden, bu durumu fark eden olmadı mı? Komisyon üyeleri, hazırlanan karar metnini, herhangi bir toplantı yapılmaksızın mı imzaladı?

Komisyon'un "çalışmalarını 1 Temmuz *kadar* sürdürmüş" olduğu yolundaki resmî açıklama, ne ikinci toplantının 1 Temmuz'da yapıldığı anlamına gelir, ne de üçüncü (?) toplantının 1 Temmuz'da yapıldığını ileri sürme olanağı verir. Çünkü Komisyon, Resmî Gazete'deki açıklamaya göre, yalnızca "iki toplantı" yapmıştır.

Her iki toplantı Ankara'da ve ÇSG Bakanlığı'nda yapıldığına ve her iki toplantıya Bakan Bilgin'in, üstelik yasaya aykırı olarak Başkanlık ettiği belirtildiğine göre, kararın açıklandığı gün ve yerde, yani 1 Temmuz'da ve İstanbul'da Dolmabahçe'de, tanımına ve yürürlükteki hukuka uygun, olması gerektiği anlamında bir Komisyon toplantısı yapılmamıştır.

Komisyon'un Türk-İş temsilcileri adına açıklamalar yapan Nazmi İrgat, ikinci toplantıda üçüncü toplantı için bir karar alınmadığını basın önünde canlı yayında açıkça belirttiğine göre, sonuç olarak açıklanan asgari ücret kararı, biçimsel olarak öyle görünse de ve altında katılan üyelerin imzası bulunsa da, gerçekte AÜT Komisyonu toplantısında alınmış değildir.

Öyleyse, 2022'nin ikinci yarısında uygulanacak 5.500 lira tutarındaki asgari ücret kararı konusunda şu sorulara yanıt verilmelidir:

Açıklanan kararı, kim yada kimler, nerede, ne zaman ve neye dayanarak aldı? Toplantı yapılmaksızın alınan kararı imzalayan üyeler kimlerdir? Karar, "oybirliği" denildiğine göre, 15 üyenin imzasını mı taşımaktadır?

Ben, bu aşamadaki yanıtları yukarıda belirttim: Tek olasılık, ikinci toplantı sonrası ile açıklama arasındaki dönemde asgari ücret tutarını da içermek üzere Bakanlıkça hazırlanan karar metnini, en azından, toplantı ve karar yetersayılarını sağlayacak sayıda Komisyon üyesinin sonradan imzalamış olmasıdır.

Resmî Gazete'deki açıklama, gerçekte resmî bir itiraftır. Gerçek anlamda bir üçüncü toplantı yapılmamıştır. Çünkü Komisyon, 30 Haziran'daki ikinci toplantısında böyle bir karar almış değildir. Açıklanan karar, bu konuda ***tam ve tek yetkili özne olan Komisyon***'ca toplantı yaparak, son kez tartışarak ve sonunda uzlaşmaya vararak alınmış değildir. Ayrıca, Nazmi İrgat'ın yineleye yineleye yapılması gerektiğinin altını çizdiği üçüncü toplantının yapıldığına ilişkin olarak, basına yansımış her hangi bir haber de yoktur. Üstelik Resmî Gazete'de, çalışmaların 1 Temmuz'a *kadar* sürdüğü ve "iki toplantı" yapıldığı yazılıdır.

Yineliyorum: Karar, *biçimsel olarak*, yani yürürlükteki hukuka uygunluğunun sağlanması için, Ankara'dan İstanbul'a giden Komisyon üyelerince imzalanmıştır. Böylece de, bu anlamda bir karar metnine ulaşılmıştır!

Dolayısıyla da, yayınlanan karar, yasaya ve yönetmeliğe aykırıdır. Gerek biçim (şekil, usul), gerekse öz, yani yetkili özne Komisyon'ca toplantıda alınmadığından, yasal olarak geçerliliği en azından tartışmalıdır.

b. Kararın Bileşenleri ve Gerekçesi

Kanımca yazılmasına yeterince özen gösterilmeyen kararın, Resmî Gazete'de "*Gerekçe*" başlığı altında sıralanan satırlarında, her biri yalnızca birer cümleden ibaret olan dört paragraf vardır. Bunlardan ilk ikisi, nitelikleri yönünden tanımına uygun bir gerekçe olmayıp, "kararın bileşenleri" ve/yada temel özellikleri olarak değerlendirilmesi uygun olan birer cümlelik paragraflardır.

Önceki kararlarda da yinelene gelen bu iki paragrafa, asgari ücretin tutarıyla ilgili dördüncüsü de

eklenebilir. İlk iki paragrafta, asgari ücretin “ödenmesi zorunlu olan en az ücret” niteliği taşıması ile “pazarlık ücreti” yapılamaması belirtilmiştir. Bunlar, asgari ücretin özüne içkin özellikleridir. İkinci bileşenin ve/yada özelliğın dayanağının Yönetmelik olduğu belirtilmiş ise de, bu aynı zamanda asgari ücretin doğası gereğidir. Ne işveren, asgari ücret altında bir ücretle işçi çalıştırabilir, ne de işçi böyle bir öneriyi kabul edebilir.

Kararın asıl ve tek gerekçesi ise, üçüncü paragraftaki tek cümlenin dört sözcüğüyle açıklanmıştır ve şöyledir:

“Asgari Ücret Tespit Komisyonu önceden belirlenmiş bulunan asgari ücreti *süresinden önce değiştirmek üzere* toplanmış ve önümüzdeki 6 ay için uygulanacak ücrette *işçilerimizin gelir kayıplarını telafi etmek üzere* iyileştirme kararı almıştır.”

Görüldüğü gibi Komisyon, Aralık 2021’de, 1 Ocak ile 31 Aralık 2022 arasındaki dönem için saptanan, dolayısıyla bir yıl süreyle uygulanması öngörülen “asgari ücreti *süresinden önce değiştirmek üzere* toplanmış”tır. Bu süreyi, geçmiş yıllarda da olduğu gibi, Komisyon saptamıştır. Yasanın dayattığı bir süre değildir. Yasa, yalnızca iki yıllık bir üst sınır koymuştur. Ekonomik ve sosyal koşullar, bir yıldan da, hatta altı aydan da az sürelerle asgari ücret saptanmasını gerektirebilir. Nitekim, 2022 asgari ücretleri, yani her iki yarıyılın dolması beklenmeden asgari ücretin “eridiği ve artırılması gerektiği” yolunda dile getirilen haklı istem ve görüşler, bu durumun sergilenmesinden başka anlam taşımaz.

Gerekçede, Komisyon’un, erken toplanarak öngörülen sürenin ikinci yarısı için yeni bir asgari ücret tutarı saptanmasının biricik nedeni, “... *işçilerimizin gelir kayıplarını telafi etmek üzere iyileştirme*” sözleriyle açıklanmıştır. Söz edilen “gelir kaybı”, işçilerin, genel olarak emeğın ulusal gelirden aldığı payın azal(tıl)masından başka bir şey değildir.

Gerekçenin dördüncü ve son paragrafında, yönetmelikte de öngörüldüğü gibi, asgari ücretin *günlük tutarının* “215 lira ve 70 kuruş” olarak saptandığı ve uygulanacağı altı aylık dönem belirtilmiştir. Bunu da, tanımına uygun bir “gerekçe” saymak olanaksızdır. “Formalite” sayıldığı anlaşılan yasal gerekliliği yerine getirmeye yönelik “yasak savıcı” bir yaklaşımdır bu.

Kuşkusuz, belirlenen tutar, önceki tutarı değiştirmiştir ama, Komisyon’un aldığı karar, “değiştirme” sözcüğüyle tanımlanamaz, bu sözcüğe indirgenemez. Çünkü Komisyon, “yeni” bir toplantı yapmış ve “yeni” bir asgari ücret kararı almıştır. Önceki tüm kararlar gibi, uygulanmakta olan asgari ücret tutarını değiştirmiştir.

c. Kararın Yürürlüğe Girmesi

2022’nin ikinci yarısında uygulanacak asgari ücret kararı, Resmî Gazete’nin “mükerrer” sayısında yayımlandığı 1 Temmuz’dan başlayarak yürürlüğe girdi.

Bunun için de önce, Asgari Ücret Yönetmeliği’nde aynı gün yapılan ve yayımlanan bir değişiklik yapıldı. Kararın, “Komisyon kararında *başka bir yürürlük tarihi belirtilmediği takdirde* yayımlandığı tarihten itibaren yürürlüğe gir(mesi)” öngörüldü.

Böylece Komisyon’a, ilke olarak, asgari ücret kararının yürürlüğe girme tarihini belirleme yetkisi tanındı. Komisyon’un bu yetkisini kullanıp yürürlük tarihini belirtmemesi durumunda ise, bu tarihin “*yayımlandığı tarihi izleyen ayın ilk günü*” yerine, Resmî Gazete’de yayımlandığı tarih olması öngörüldü.

4. Toplantısız Asgari Ücret Kararı

Sanıyorum, asgari ücretin saptanması tarihinde ilk kez, Komisyon’un 30 Haziran’daki ikinci toplantısı, “son ve kesin karar için toplantı kararı almaksızın” sonlandı.

“Komisyon kararsız” bir açıklama yapıldı. Açıklamayı da, 16 Aralık 2021’de olduğu gibi, Komisyon Başkanı olmayan Cumhurbaşkanı yaptı. Kararın açıklandığı basın toplantısının Başkanlığı görevini, yukarıda değindiğim gibi, Komisyon üyesi olmayan ÇSG Bakanı Vedat Bilgin yerine getirdi. Çünkü, kararın kamuoyuna açıklanmasından başka bir amacı ve işlevi olmayan basın toplantısında, sırasıyla TİSK ve Türk-İş Genel Başkanlarına, ardından da toplantı süreciyle ilgili olarak yaptığı açıklamalara değindiğim Cumhurbaşkanı’na söz veren Bakan Bilgin idi.

Toplantıya ilişkin görsellerden anlaşıldığına göre, ***Komisyon’un gerçek ve yasal Başkanı, Çalışma Genel Müdürü Nurcan Önder ise masada yoktu! 16 Aralık 2021’de de olduğu gibi!***

Kararın “Komisyon toplantısız” alındığı ve açıklandığı gün üçüncü toplantının yapıldığı konularında basında hiçbir habere rastlamadım.

Prof. Aziz Çelik, bu durumu şöyle anlatıyor:

“Bu asgari ücret saptamasının bir diğer tuhaf yönü ise ***asgari ücreti kimin saptadığının bilinmemesiydi***. Yasaya göre asgari ücret ile ilgili tek yetkili organ Asgari Ücret Tespit Komisyonu. 1 Temmuz 2022 tarihli ***mükerrer Resmî Gazete’ye göre Komisyon 1 Temmuz 2022’de toplanmış ve asgari ücreti kararlaştırmış. Oysa böyle olmadı. Komisyon 1 Temmuz’da toplanmadı***. 29 ve 30 Haziran 2022 tarihlerinde toplandı ancak bu toplantılarda da asgari ücret kararlaştırılmadı, hatta ciddi müzakereler bile yapılmadı. Usuli toplantılar yapıldı. ***Komisyon üyelerinin bir bölümü hepimiz gibi asgari ücreti televizyonlardan öğrendi***.

İspanya’da bulunan Cumhurbaşkanı’nın ülkeye dönüşünde açıklanması için haziran ayı sonuna kadar açıklanması gereken asgari ücretin açıklanması ***1 Temmuz’a bırakıldı***. Bu nedenle Asgari Ücret Tespit Yönetmeliği bile değiştirildi. ***Oysa asgari ücretin Cumhurbaşkanı tarafından açıklanması Türkiye’nin asgari ücret sisteminde yok. 2003-2021 arasında asgari ücreti 19 kez bakanlar veya genel müdürler açıkladı***. 2022 asgari ücretleri ise Cumhurbaşkanı tarafından açıklanmaya başlandı” (vurguları ben yaptım).¹⁰

Kuşkusuz Çelik, gerek asgari ücreti kimin belirlediğinin belirsizliği, gerekse karar vermeye “tek yetkili organ(ın)” Komisyon olduğu konusundaki görüşlerinde haklıdır.

Ancak kanımca, kararın yayınlandığı Mükerrer sayılı ***Resmî Gazete’ye göre de***, belki “Komisyon(un) 1 Temmuz 2022’de toplanmış ve asgari ücreti kararlaştırmış” olduğu ileri sürülebilir ama, savunulamaz. Resmî Gazete’deki anlatımdan, böyle bir sonuç çıkarılamaz; Çelik de çıkarmış değildir. Komisyon’un 1 Temmuz’da toplanmadığını açıkça belirtmiştir.

Bir kez daha, “1 Temmuz” tarihinin Resmî Gazete’de nasıl ve hangi amaçla anıldığını anımsatmak için aynen aktarmak isterim:

“Asgari Ücret Tespit Komisyonu, 29/06/2022 tarihinde başladığı çalışmalarını 01/07/2022 tarihine *kadar* sürdürmüş ve yaptığı *iki toplantı* sonucunda ...”

Görüldüğü gibi, ***Resmî Gazete’ye göre*** 1 Temmuz, Komisyon’un –29 Haziran’da başladığına göre üç gün süren– ***“çalışmalarını ... sürdürmüş”*** olduğunun ileri sürüldüğü en son tarihtir. Bu ibarede, Komisyon’un 1 Temmuz’da ***“toplantı”*** ve asgari ücreti kararlaştırmış” olduğuna ilişkin hiçbir anlatım yoktur. Toplanmış olsaydı, “iki toplantı” denir miydi? Resmî Gazete’de; bu ibareden, Komisyon’un toplandığı ve asgari ücret kararı aldığı sonucu çıkarılabilecek “dolaylı ve örtük” bir anlatım bile yoktur. Nitekim Aziz Çelik de, buna inanmadığını ve Komisyon’un toplanmadığını, hemen izleyen cümlede açıkça belirtmiştir.

¹⁰ Aziz Çelik, “Asgari ücrette 12 Eylül düzeyini gördük”, *Birgün*, 04.07.2022; <https://www.birgun.net/haber/asgari-ucrette-12-eylul-duzeyini-gorduk-394255>

Çalışmaların süresinin, “üçüncüsü” olacak bir toplantıyı da kapsamak üzere 1 Temmuz’da sürdüğü düşünülse bile, Resmî Gazete’de neden Komisyon’un “yaptığı *iki toplantı* sonucunda” karar aldığı belirtildi?

Böylesi bir zorlama görüş, olsa olsa, iyimser ve olumlu bir yaklaşımla, yürürlükteki yasa ve yönetmelik uyarınca “olması gerekeni”, yani “Komisyon’un yapması gerekeni” belirtmek amacıyla dile getirilmiş olabilir.

1 Temmuz’da Komisyon toplantısı yapılmadığı ve asgari ücret kararının “yapılmayan” 1 Temmuz toplantısında alınmadığı o denli açık seçik ortadadır ki, Komisyon’da “raportör” olarak görevlendirilen Bakanlık personelinin kaleminden çıktığını düşündüğüm ve belirttiğim Resmî Gazete’deki karar metninin ve dolayısıyla söz konusu cümlelerin “ve” bağlacından hemen sonra gelen sözcüklerinde geçen “iki toplantı”, kararın 1 Temmuz’da toplantısız, görüşmesiz ve tartışmasız alındığını, deyim yerindeyse eğer, kendiliğinden “ele vermiş”, daha önce de vurguladığım gibi, “itiraf” etmiştir. Kısacası, hukuksuzluklar gizlenememiştir!

Resmî Gazete, “01.07.2022” diyerek, çalışmaların sürdü(rüldü)ğü tarih olarak andığı 1 Temmuz 2022’yi, yalnızca Komisyon *çalışmalarının* sona erdiği tarihi belirtmek için kullanmıştır. Bunun nedeni de, çalışmaların yasal olarak sona ermesinin, Komisyon Başkanı’nın kararı açıklamasıyla gerçekleşmesi olgusudur.

1 Temmuz’da toplantı yapıldığını kabul edebilmek için, Komisyon’un 29 ve 30 Haziran günlerinde, üstelik ÇSG Bakanlığı’nda ve Bakan Bilgin Başkanlığında yaptığı iki toplantıdan birini yok saymak gerekir?! ¹¹

Eğer toplantı yapıldığı sonucu çıkarılabilecekse, Resmî Gazete’de her üç maddesinin “oybirliği” ile alındığı belirtilen, kanımca daha doğru bir dille “ileri sürülen” karar konusunda, sorularda geçen her “toplantı” sözcüğünden hemen sonra eklediğim “*eğer yapıldıysa*” koşulunu unutmaksızın, şu soruların açıklıkla ve içtenlikle yanıtlanması gerekir:

- 1) Bu toplantı, gerçekten Komisyon’un yasal Başkanı Başkanlığında yaptığı bir toplantı mıdır?
- 2) Komisyon Başkanı Nurcan Önder, İstanbul’a gidenler, yani ÇSG Bakanlığı’nın iki yasal üyesi arasında var mıdır?
Varsa, kararın Cumhurbaşkanı’nca açıklandığı masada neden yoktur?
Yoksa, Komisyon Başkanlığı görevinden alınmış olduğu için midir?!
- 3) Toplantı nerede ve ne zaman, öğleden önce mi, sonra mı yapılmıştır?
- 4) Toplantıya, üç kanadın her birinden kaç üye ve kimler katılmıştır?
- 5) Türk-İş, önerilen ve sonuç olarak açıklanan rakamı itiraz etmeksizin kabul etmiş midir?
- 6) Toplantıda, ÇSG Bakanı ve hatta Cumhurbaşkanı da bulunmuş mudur?
- 7) Bu toplantı konusunda, özellikle Sekreterlik görev ve işlemlerini yerine getiren ÇSG Bakanlığı, önceki toplantılarda olduğu gibi, neden resmî bir açıklama yapmamıştır?
- 8) Basında hiçbir habere konu olmayan bu “toplantı”, basına kapalı mı yapılmıştır?

Yapılan açıklamalarda; Asgari Ücret Tespit Komisyonu’nun, görevlerini yürürlükteki hukuka uygun biçimde yerine getirip getirmediği ve yetkilerini kullanıp kullanmadığı, kısacası gerek Komisyon’un gerekse asgari ücret kurumunun hukuksal varlığı ve hukuka uygun işlerliği

¹¹ Bu arada, Türkiye Haber-İş’in web sayfasından aktardığım, Cumhurbaşkanı’nın açıklamasının özetlendiği yukarıda değindiğim haberin ilk cümlesinde geçen “... toplantı sonrasında” yolundaki sözcüklerden, basın toplantısında yapılan açıklamalar öncesinde AÜT Komisyonu’nun “toplantı” yaptığı sonucunun çıkarılamayacağını da eklemek isterim.

yönlerinden taşıdığı önem tartışmasız olan bu sorulara inandırıcı yanıt olabilecek herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Yukarıda da değindiğim gibi, üzerinde durulması gereken bir başka sorun da şudur:

Resmî Gazete’de yayımlanan karar metninde, “Asgari Ücret Tespit Komisyonu(’nun) ... yaptığı iki toplantı sonucunda” aldığı üç kararın “oybirliği” ile alındığının belirtilmiş olmasının anlamı nedir?

Bu sorunun yanıtı, şu sorulara verilecek yanıtlardadır kanımca:

- Komisyon bu kararları, 15 üyesiyle yaptığı bir toplantıda mı aldı?
- Yoksa, toplantı yetersayısına uygun olarak, en az 10 üyesi ile yaptığı toplantıda mı aldı?
- Bu ikinci durumda, 15 üyeden birkaç eksikle alınan karar, “oybirliği” ile alınmış sayılır mı?

Bu konuda, yürürlükteki kuralları anımsayalım: Gerek, 4857 sayılı İş Kanunu’nun aktarıldığı 10 Temmuz 2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ne (m. 522/1, f), gerekse Asgari Ücret Yönetmeliği’ne (m. 8/2) göre, “Komisyon, en az on üyenin katılımı ile toplanır ve (üye) oylarının çoğunluğu ile karar verir (m. 8/2).

Kanımca “oybirliği”, toplantı yapıldıysa eğer, 1 Temmuz’da Komisyon’un 15 üyesi ile toplanmış ve kararını da üyelerinin tümünün olumlu oyu ile almış olması gerekir. Eğer Komisyon, 1 Temmuz’da 10 ve daha çok üyesinin katılımıyla toplanmış ise, kararın geçerliliğinin alt sınırı, bu toplantıya katılanların oylarının çoğunluğuyla alınmış olmasıdır. Toplantıya 10’dan çok ama 15’ten az üye katılmışsa, kararın üyelerin tümünün oylarıyla alınmış olması durumunda “oybirliği”nden söz edilebilir mi? Benim yanıtım, öyle gibi görünse de, “edilemez”dir.

Kararın toplantı ve karar yetersayılarıyla yapılan bir toplantıda da “oybirliği” ile alınmış olduğu ileri sürülebilir, özellikle 5 üyesinin hem toplantıya katılmamış ve hem de muhalefet şerhi yazmamış olması durum ve olasılığında... Ama bu “oybirliği”, aldaticıdır, yanıltıcıdır ve yürürlükteki kuralların özülle bağdaşmaz. Tersini düşünmek, “oybirliği” kavramının anlam ve özüne aykırıdır.

Böyle bir durum, eğer söz konusuysa, ne karara karşı çıkıldığını, ne de hukuksuzluğunu örtbas edebilir!

Belirttiğim durumlardan “toplantıya katılmama” ilgili bir örnek, 2009 asgari ücret kararıdır. 10 Aralık ile 29 Aralık 2009 tarihleri arasında çalışmalarını sürdüren Komisyon’un üç toplantısına, karar metninde de belirtildiği gibi, “Türk-İş temsilcileri katılmamıştır.” Dolayısıyla karar, toplantı ve karar yetersayıları olan 10 üyenin, yani devlet ve işveren temsilcilerini olumlu oyuyla alınmıştır. Bu, kararın gerçekte oyçokluğuyla alındığını gösterir. Ne var ki, 31 Aralık 2009 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan 29 Aralık 2009 tarihli ve 1 sayılı karar metninde, şu anlatımla yer almıştır:

“toplantıya katılanların oybirliğiyle karar verilmiştir”

Karar metninde “katılanların” denilmişse de, Komisyon’un aslında oyçokluğuyla karar aldığı açıktır.

1 Temmuz 2022 kararının üç maddesinde yinelenen “oybirliği” için, asgari ücret kararının, yalnızca “katılanların” değil “tüm üyelerin” katılımıyla İstanbul’da yapılan (?) Komisyon toplantısında alınmış olması gerekir.

Bunun inandırıcılığı içindir ki, hiç değilse, 1 Temmuz 2022 asgari ücret kararının Komisyon üyelerince imzalanmış asıl metni kamuoyuna açıklanmalıdır.

5. Türk-İş Üyesi Sendikaların Toplantı ve Karar Konusundaki Tutumları

Türk-İş'e üye toplam 34 sendikanın taradığım web sayfalarındaki "Haberler" çerçevesinde, yalnızca 8'inin toplantılardan ve/yada karardan söz ettiğini saptadım. Ancak hemen belirteyim. Bu 8 sendikanın 5'i, Komisyon'da 1'er asıl ve yedek üyeye temsil edilen sendikalardır. Bunlar; Türk-İş Genel Başkanı'nın sendikası Demiryol-İş, Nazmi Irgat'ın Genel Başkanı olduğu TEKSİF, İlhami Polat'ın Genel Başkanı olduğu Tarım-İş, Zekeriya Nazlım'ın Genel Başkanı olduğu Türkiye Çimse-İş ve Veli Solak'ın Genel Başkanı olduğu Türkiye Haber-İş sendikalarıdır.

Dolayısıyla, Komisyon toplantı ve karar süreçlerinin gündemde olduğu Haziran boyunca ve Temmuz başlarında, konfederasyon üyesi 26 sendika bu konuda hiçbir haber yada değerlendirmeye yer vermemiştir.

Demiryol-İş'in web sayfasında, Abant toplantısının yapıldığı haberi yer almış, ancak Genel Başkan Atalay'ın konuşmasına yer verilmemiştir.¹² Ne var ki daha önce belirttiğim gibi, Atalay'ın 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü öncesinde yaptığı ve Türk-İş web sayfasında 22 Nisan'da yayınlanan açıklamalara 30 Nisan'da yer verilmiştir.¹³ Komisyon'un 29 ve 30 Haziran toplantıları ise, nedense sendikanın haberleri arasında yer almamıştır.

Nazmi Irgat'ın Genel Başkanı olduğu **TEKSİF**'in web sayfasında, yalnızca açıklanan kararı duyuran bir habere yer verilmiştir. 1 Temmuz'da, ara zam kararının, "Yükselen enflasyon oranları karşısında açlık sınırının altında çalışan asgari ücretlileri ezdirmemek adına" alındığı, asgari ücretin "milyonları ilgilendir(diği)" belirtilerek, şu "dilek"te bulunulmuştur: "Yapılan zammın artan enflasyon karşısında erimemesi adına gerekli ekonomik tedbirlerin alınmasını temenni ederiz."¹⁴ Irgat'ın 30 Haziran toplantısı çıkışında yaptığı açıklamaların haber konusu bile edilmemesi ilginçtir.

Türkiye Çimse-İş, "Zekeriya Nazlım'ın da üyesi bulunduğu" Komisyon'un, "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı **Vedat Bilgin Başkanlığında** 29 Haziran 2022 tarihinde ... toplandı(ğın)", bir cümlelik haberle aynı gün duyurmuştur.¹⁵

Tarım-İş, ilk toplantının ertesi gün 30 Haziran'da yayınlanan haberde, Komisyon'un "... Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Prof. Dr. **Vedat BİLGİN başkanlığında ilk toplantısını** gerçekleştirdi(ğini)" yinelemiştir. Toplantıya katılanlar arasında Ergün Atalay ile Nazmi Irgat'ın yanı sıra, *sendika Genel Başkanı İlhami Polat'ın da bulunduğu* belirtilmiş, Atalay'ın konuşmasından iki cümlelik bir özet yapılmıştır.¹⁶

Türkiye Haber-İş ise, 1 Temmuz'da yayınlanan haberde, Genel Başkan Veli Solak'ın toplantıya "katılım gösterdiği"ni belirtmiş; kararı açıklayan Cumhurbaşkanı'nın "... toplantı sonrası Dolmabahçe'de kameraların karşısına geç(rek)", "asgari ücretin net 5 bin 500 TL'ye çıkartıldığını duyurdu(ğunu)" bildirip, konuşmayı özetlemekle yetinmiştir.¹⁷

¹² <https://www.demiryolis.org.tr/2022/03/23/demiryol-is-sendikasi-toplu-is-sozlesmesi-uygulama-ve-degerlendirme-toplantisi-abantta-gerceklestirildi/>, 23 Mart 2022/in Haberler/tarafından Demiryol-İş Admin

¹³ 30 Nisan 2022/in Haberler/tarafından Demiryol-İş Admin; <https://www.demiryolis.org.tr/2022/04/30/genel-baskan-ergun-atalay-1-mayis-emek-ve-dayanisma-gunu-oncesi-aciklamalarda-bulundu/>

¹⁴ "Asgari Ücret Ara Zammı Açıklandı!!! NET 5500 TL", Yayın Tarihi: 01.07.2022; http://www.teksif.org.tr/asgari-ucet-ara-zammi-aciklandi_icerik_11018-1.html

¹⁵ "Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplandı", 29 Haziran 2022 – Çarşamba; <http://www.cimse-is.org.tr/haber/asgari-ucet-tespit-komisyonu-toplandi/1470>

¹⁶ "Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplantısı Gerçekleşti", 2022-06-30; <https://www.tarimis.org.tr/news/1352>.

¹⁷ "Asgari Ücret Temmuz Güncellemesinde Nihai Karar Verildi", Yayınlanma tarihi: 01/07/2022 17:41; <http://www.haberis.org.tr/genel-merkez-haberler/898>

Böylece, Komisyon’da temsil edilen 5 sendikadan 2’si ilk toplantıya, 2’si de açıklanan karara ilişkin kısa haberlere yer vermiştir.

Komisyon’da temsil edilmeyen sendikalara gelince, yalnızca 3’ü ve yalnızca 1’er kez olmak üzere asgari ücret süreciyle ilgili haber(ler)e yer vermişlerdir. Bunlar, Sağlık-İş, TES ve TEZKOOP-İŞ’tir. Haberlerden biri ilk toplantıya, biri de açıklanan karara ilişkindi. Biri ise , 34 sendika içinde eleştirel bir yorum yapan tek sendika idi.

Sağlık-İş, 30 Haziran’da birinci toplantıyla ilgili bir haber yayınladı. Komisyon’un, bu toplantıyı “Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Prof. Dr. **Vedat BİLGİN başkanlığında ilk toplantısını gerçekleştirdi(ği)**” ileri sürüldü. Toplantıya, Atalay’ın, Özgür Burak Akkol’un ve diğer komisyon üyelerinin katıldıkları belirtilerek, konuşmalardan kısa özetler verildi.¹⁸

TES, açıklanan asgari ücret kararı haberini tek cümleyle ve şöyle duyurdu: “1 Temmuz 2022 tarihinden itibaren yeni geçerli Asgari Ücret Net 5.500 TL oldu.”¹⁹

TEZKOOP-İŞ ise, kararın açıklanmasının ertesi gün, bir yandan görece uzun ve öte yandan, Komisyon’da temsil edilen sendikaları da kapsamak üzere, “eleştirel” nitelik taşıyan tek sendika oldu. Haberde; “Belirlenen **yeni asgari ücret(in), açlık sınırının katbekat altında kaldı(ği)**”, “Ücret zammı(nın), yüksek enflasyonun karşısında erimeye devam etti(ği)” ve “Yaklaşık % 30 oranında asgari ücrette yapılan artış(ın) mutfak enflasyonunu karşılayamadı(ği)” belirtildi.²⁰

Türk-İş üyesi sendikaların süreç konusundaki suskun tutumunun, bir yönüyle, Atalay ve Irgat’ın konuşmalarında Konfederasyon üyeleri arasındaki “sendika üyesi” işçi sayısının çok sınırlı ve “200.000” dolayında olduğu yolundaki bilgileri açıklayıcı nitelik taşıdığı söylenebilir.

Ancak kanımca, bu sayısal boyutun ortaya koyduğu asıl gerçek, asgari ücretli işçilerin Komisyon’da temsilcilerinin bulunmaması, dolayısıyla Komisyon’un yapısının, hem genel olarak, hem de işçi ve işveren kanatları açısından gözden geçirilmesi gerektiği olgusudur.

6. TİSK’in Değerlendirmesi

TİSK Yönetim Kurulu Başkanı Özgür Burak Akkol, 2 Temmuz’da yaptığı basın açıklamasında, 2021 sonunda belirlenen asgari ücret “rakam(ının) 2022 yılının asgari ücreti olarak tespit ve ilan edildi(ğine)” dikkat çekti. Cumhurbaşkanı’nın katkısına da teşekkür ettiği değerlendirmelerinde değindiği noktalar şunlardı:

“... geline konjonktürde hem devletimiz, hem işçi kesimimiz, hem de biz işverenler olarak **bu seneye özel**, asgari ücrette yıl sonunu beklemeden bir güncelleme yapalım istedik. (...)

... bütün imkanlarımızı zorlayarak hem çalışanlarımızı hem işletmelerimizi, hem de istihdamımızı gözeten bir dengeyi bulmaya çalıştık. (...)

Biz, bu üçlü sac ayağı olarak, bu süreçlere ‘birbiriyle mücadele eden iki tarafın pazarlığı’ şeklinde bakmıyoruz.. (...)

Çalışanlarımızın refahını ve işletmelerimizin sürdürülebilirliğini en büyük önceliğimiz olarak kabul ediyoruz. (...)

Bu vesileyle, **başta Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Bakanımız olmak üzere,**

¹⁸ “Genel Başkan Ergün Atalay, Asgari Ücret Tespit Komisyonu Toplantısı’na Katıldı”, 30.06.2022; <https://www.saglikis.org.tr/haber/1289/genel-baskan-ergun-atalay-asgari-ucret-tespit-komisyonu-toplantısına-katildi>

¹⁹ “1 Temmuz İtibarıyla Yeni Asgari Ücret Net 5.500 TL”, <http://www.tes-is.org.tr/news-detail/633/1-TEMMUZ-İTİBARIYLA-YENİ-ASGARI-ÜCRET-NET-5.500-TL>.

²⁰ “Yeni Asgari Ücret Açlık Sınırının Altında Kaldı”, 13:00 02.07.2022; <http://www.tezkoopis.org/contents/haberdetay/3038>

komisyon çalışmalarına katkı sunan devletimiz, işçi ve işveren temsilcilerine teşekkürlerimi sunuyorum."²¹

Akkol'un, söz ettiği "gelen konjonktür"ün adını koymaksızın başladığı değerlendirmesinde, yılın ikinci yarısı için yapılan artışın "bu seneye özel" olduğunu belirtme gereksinmesi duymuş olması ilginçtir. Sanıyorum, bunun bir "özveri" olduğunu anlatmak için, TİSK'in "**bütün imkanları(nı) zorlayarak**" üçlü "**bir dengeyi bulmaya çalıştık(larını)**" belirtmiştir. Gerek yıl sonunun beklenmemesini, gerekse güncellenen üçlü mutabakatla sağlanmasını "çok olumlu bir resim" olarak tanımlamıştır. Kanımca, basın açıklamasının katkıda bulunanlara teşekkürlerin sunulduğu sondan üçüncü cümlesi de ilginçtir.

7. Sonuç: 'Fiili' Uyarlamadan 'Fiili' Lağva

16 Aralık 2021 ve 1 Temmuz 2022, Asgari Ücret Tespit Komisyonu'nun, hukuksuz işlem, söylem ve eylemler dizisi ile, önce "fiilen" Cumhuriyet Hukuku'na uyarlanmasıyla başlayan sürecin, sonra "fiilen" lağvedilmesiyle noktalandığı iki "**tarihsel tarih**"tir.

Aşağıdaki sorulara, Komisyon'un üç kanadının bileşenleri, yürürlükteki hukuka uygun yanıtlar verebilirler mi? ÇSG Bakanı Bilgin yanıt verebilir mi? TİSK Yönetim Kurulu Başkanı ve özellikle de Türk-İş Başkanı Ergün Atalay yanıt verebilir mi? Hem genel olarak, hem de temsil ettikleri kanatlar adına?

- İki toplantısını Ankara'da yapan ve ikinci toplantısı karar almaksızın sonuçlanan olağanüstü süreçte, Komisyon neden İstanbul'a taşınıyor?
- Kararı açıklama yetkisi olmamasına karşın, Cumhurbaşkanı neden Komisyon'un NATO toplantısı dönüşünde bulunacağı İstanbul'a taşınmasını istiyor?
- Neden, Komisyon'un üç tarafının bileşenleri, yürürlükteki hukuku anımsamıyor ve anımsatmıyor?

Soruların yanıtı kolay görünmektedir: İstanbul'a taşınmıştır, çünkü Cumhurbaşkanı Madrid dönüşü İstanbul'da olacaktır ve çünkü asgari ücret kararını kendisi açıklayacaktır, bunu da önceden belirtmiştir.

Böylesi bir gerekçeye dayandırılan yanıt kolaydır ama, asıl sorun bunun yasallığıdır. Asgari Ücret Tespit Komisyonu, ileri sürülebilecek görüşlerin tersine, *hukuksal olarak* Cumhurbaşkanı(lığ)ına bağlanmış değildir. Ne var ki Aralık 2021 ile Haziran-Temmuz 2022 süreçleri, Komisyon'un önce fiilen "Şahsım Hukuku"na uyarlanması ve sonra da yine fiilen "lağvedilmesi" ile noktalanmıştır.

Kaldı ki, yukarıdaki sorulara verilecek yanıtın benzerlerini, başka birçok alanda tanık olunan uygulamalarda da bulmak o kadar zor değildir. Çok daha önemli konu ve sorunlarda örnekleri yaygın biçimde görülen ve açık seçik "hak ihlalleri" niteliği taşıyan "fiili" uygulamalar, sonunda asgari ücret kurumunu da kapsamına almıştır. İlk denemesi Aralık 2021'de yapılmış, Haziran-Temmuz 2022'de de yinelenip perçinlenmiştir. Her ikisi de hukuksuzdur.

Bu noktaya da, Komisyon'un devlet kanadını bir yana bıraksanız ve hatta işveren kanadını da buna ekleseniz bile, işçi kanadının ve daha doğrusu kesiminin tek temsilcisi olma ayrıcalık ve sorumluluğunu üstlenen Türk-İş'in tutumunu açıklayabilir misiniz?

Açıklayamazsınız! En iyi açıklamaları, yürürlükteki hukuku göz ardı ederek, 2022 asgari ücret toplantıları süreçlerindeki söylem ve tutumlarıyla kendileri yapmıştır.

²¹ <https://www.tisk.org.tr/haber/576/yonetim-kurulu-baskanimiz-ozgur-burak-akkolun-basin-aciklamasi.html>, 02.07.2022

Artık, ne yasamanın ve ne de yürütmenin karışamayacağı ve değiştiremeyeceği bağlayıcı karar alma yetkisi bulunan bu üçlü yapıyı kurul, bir başka örneği olmayan asgari ücret kurumu, “fiilen”, salt kağıt üzerinde, biçimsel varlığı olan, hukuksal kimliğinden uzak bir yapıya dönüştürülmüştür.

Komisyon üyesi Türk-İş Genel Başkanı, asgari ücretin açıklanmasından üç gün sonra Koop-İş sendikasının genel kurul toplantısında “asgari ücret görüşmelerine ilişkin” açıklamalarda bulundu. Atalay, sürecin gerek önceki aşamalarında, gerek Cumhurbaşkanı ile yaptığı görüşmede, gerekse Komisyon’un Ankara’daki iki toplantısında “rakam”dan söz edilmediğini yineledi. “Asgari ücret kurumunun fiilen lağvı” anlamına gelen şu sözleri söyleyebildi:

“Pazarlığa yüzde 20 ile başladık. Ankara’dan İstanbul’a giderken yüzde 25 ile gittik. Sonuçta yüzde 30 aldık. Davul çalarak; ‘bu da süper oldu demem’. Bu ücretle ilgili komisyonun yetkisi olmayan istediğini söyler, 10-20 bin olsun. hadi al bakalım. Siyasi partiler için de söylüyorum, 3 gün sonra iktidar olursunuz ama yarın bunları önünüze koyarlar. EYT’yi bir hallet, asgari ücreti 15 bin lira yap, taşeronu hallet geçici işçiyi hallet. Bugün de derler yarın da derler.”²²

Belirteyim ki, aynen aktardığım, özellikle altını çizdiğim cümlelerin anlamını kavrayabilmiş değilim! Bu sözler, Komisyon’da temsil edilmeyenlere mi yöneliktir? “İstemenin sınırı yoktur ama, önemli olan uzlaşmayla belirlenecek tutardır” mı demek istiyor Atalay? Verdiği oranlar, bir anlamda “rakam” değil midir?

Öte yandan, “pazarlık” kiminle ve nerede yapıldı? Komisyon’da değil mi? Ankara’da elde edilen “% 25”, İstanbul’da nasıl, nerede ve kimin sayesinde “% 30” a çıktı? Türk-İş sayesinde mi? Ayrıca, neden Ankara’dan İstanbul’a gidildi? Türk-İş’ten, kendisi dışında kimler gitti? Olağan mı bu?

İstemenin, neden bir alt sınırı olmasın? Örneğin, Aralık 2021 sürecinde olmamış mıydı? Yine, Türk-İş’in 28 Haziran’da açıkladığı 6.391,17 lira tutarındaki açlık sınırı da, açıkça, alt sınır olarak önerilemez miydi? Irgat, bu öneride bulunduğunu söylemedi mi? Söylenmesi, örtük olarak alt sınır değil midir?

Atalay konuşmasında, Bakan Bilgin’in 29 Haziran toplantısında gündeme getirdiği ve kendisinin de değindiği düşük sendikal örgütlenme düzeyi sorununa ilişkin olarak, “örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılması çağrısında da bulun(up)”, şöyle sürdürdü:

“Örgütlenme olmadan bu asgari ücreti konuşmaya devam ederiz. TÜRK-İŞ içinde asgari ücretli üyesi olan ya yüzde 1 ya yüzde 2. Bundan 3 sene evvel hiç yoktu. Çünkü sendikanın olduğu yerde asgari ücret yok, ikramiye var sosyal hak var. Onun için örgütlenmeden rahatsız olmamak lazım. Örgütlenmeyle ilgili topyekün mücadele vermek lazım. Kim nerede istiyorsa orada örgütlen sin kapı açık sonuna kadar. Siyasi partilerin sendikası olmaz, bakanların sendikaları olmaz. Biz işçinin sendikasıyız. **Bu kurum 70 yıldır var.**”²³

Bu sözleri, sorularla yorumlamak isterim:

²² “Genel Başkan Atalay, Koop-İş Sendikası’nın 20. Olağan Genel Kurulu’na Katıldı”, 4 Temmuz 2022; <https://www.turkis.org.tr/genel-baskan-atalay-koop-is-sendikasinin-20-olagan-genel-kuruluna-katildi/>

²³ Atalay’ın konuşmasının asgari ücrete ilişkin bölümü, Koop-İş’in web sayfasında bir cümleyle özetlendi:

“... Atalay katılımcıları selamlayarak başladığı konuşmasında belirlenen asgari ücrete değinerek, asgari ücrete yapılan iyileştirmenin ‘*davul çalınacak bir iyileştirme*’ olmadığını fakat mevcut durumda sabit gelirlinin bütçesine katkı sağlayabilecek bir ücret olduğunu ifade etti” (<https://www.koopis.org.tr/haber/20-olagan-genel-kurulumuz-coskuyla-yapildi/764>).

Topyekun örgütlenme mücadelesini kim verecek? Türk-İş vermiyor mu? Öte yandan, tersine bir söylemle, Türkiye’de sendikaların siyasi partileri olmadı mı? AKP’nin iktidarda olduğu dönemde de mi olmadı?

Bağlamak için, ilk makalenin son cümlesini anımsatacağım. Demiştım ki:

“Dilerim ki, ilk ve son olur bu yaklaşım!”

“İlk” oldu ama, “son” olmadı ne yazık ki!

Bu kez, diyorum ki:

Dilerim, geleneğe dönüşmez!

Ama öyle görünüyor ki bundan sonra, “asgari ücret kurumunun “ma’kûs talihi”nin değış(tiril)mesi için “bir başka baharı” beklemek gerekecektir!

Evrensel ilke ve değerlerin özüne uygun, hukuka ve ulusalüstü insan hakları sözleşmelerine söylem ve eylem olarak saygı gösterilecek ve uyulacak; hukuksuzluklar dizisi oluşturan uygulamalara geçit vermeyen bağımsız bir yargının ve gerçekten demokratik, gerçekten sosyal, gerçekten laik bir devletin işlerlik kazanmasının başlayacağı “bir başka baharı...”²⁴

---

²⁴ ÇSG Bakanı Vedat Bilgin, “son dakika gelişmesi” olarak verilen 31 Temmuz tarihli bir habere göre, asgari ücret konusunda “siyasal mesaj” yönü ağır basan şu açıklamada bulunmuştur:

“Yıl sonunda bunu dikkate alarak yeni bir düzenleme yapacağız. Emekçilerimizi ezdirmeyeceğiz. Sermayenin emek düşmanlığı yapmasının karşısında olacağız” (cumhuriyet.com.tr, 31 Temmuz 2022 Pazar, 21:41; <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/son-dakika-bakan-vedat-bilginden-asgari-ucret-aciklamasi-yil-sonunda-yeni-bir-duzenleme-yapacagiz->).